

საქართველოს ჟურნალი

საქართველოს ჟურნალი

გაზეთის ფასი:

ქრონოსი

თულისში „დროშის“ რედაქციის კანტორაში, მელიქიშვილის და კამბ. სტამბაში, ბალაიის პროსპექტზე, რეიტერის სახლში, სადაც ბერენშტამის წიგნის მაგაზინი იყო. თულისის გარეშე მცხოვრებთათვის აღრესი: ВЪ ТИЛИСЬ. ВЪ КОНТОРУ РЕДАКЦІИ ГРУЗИНСКОЙ ГАЗЕТЫ „ВРЕМЯ“.

საკლინიკო და სალიტერატურო გაზეთი.

განცხადება.

10 ივლისიდან მელიქიშვილის სტამბა და „დროშის“ რედაქცია იწყებენ ბოლოვების პროსპექტზე, რეიტერის სახლში, სადაც ბერენშტამის წიგნის მაგაზინი იყო.

რედაქციისაგან.

ხელის-მოწერა „დროშაზე“ ყოველთაში მიიღება. ამ გაზეთის დაბარება შეიძლება პირველისავე ნუმერიდან.

რედაქცია უმორჩილესად სთხოვს „დროშის“ ხელის-მოწერას, რომელთაც გაზეთის ფული ვერ არ მოუციათ, შემოიტანონ ეს ფული.

ამ ნუმერში არის: მმართველობის განკარგულება: — ძველის და ახლის აქეთის სასწავლებლების უმთავრესი ინსპექტორის განცხადება. — თულისის კლასიკურის გიმნაზიის დირექციისაგან. პოლიტიკა: — გერმანია. — პრუსია. — იტალია. ტელეგრაფები. მეროპის ბირჟის ამბავი. სალიტერატურო ნაწილი: — პარიზი ამერიკაში. ფელეტონი: — ამდროების ქართველები. ლექსი: — მატლი.

მმართველობის განკარგულება.

უმთავრესი ინსპექტორი ძველის და ახლის აქეთის მხარის სასწავლებლებისა გამოცხადებს, რომ ამ წელს მალაღსა და სასპეციალო სასწავლებლებში გაიხსნა ვაკანსია ძველის მოსწავლეთათვის და ღვიძის მთავრის ნამეტნიკის ნებით შემოთხოვნის ვაკანსიაში გასაზღვრნათ არიან და ნიშნულნი შემდეგი ყმაწვილები:

ბალ-მკეთებელობის უმთავრესი სასწავლებელი.

ამ დროშის მმართველები.

რომ ჰკითხოთ ქართველ კაცს, რა დაგეგმართა, რატომ ან მამულს არ მოუყვიათ კარგათა, რატომ ან შენ, ან შენ შეიღებეს არასასწავლიო, მაშინვე ამას მოგივებთ: „თელი დაუღდა სიღარიბესაო, სიღარიბეს რომ ვერ ამოგვსელივარო, აბა რა გავარიგოვო; ხომ ხედავთ არაფერი შეძლება არა მაქვს რაო; მეც კი მინდაო, მაგრამ სიღარიბის გამო წელი რომ აღარ მომდევს, რა უყოვო“. ჩემო ქართველო, ვინც არ გიცნობს, იქნება შენი ნათქვამი მართალი ეგონოს და დაგიჯეროს კიდევ. მეც მჯერა, რომ შენ ღარიბი ხარ, მაგრამ ამასაც კი გეტყვი, რისთვისაც ხარ ეგრე ღარიბი; შენ ლაპარაკში თუ სიცრუე შეგამჩნიო და დანაშაული შენვე გამოგიყვანო, ნუ დამედურები. მე აქაც მართალს გეტყვი; რასაცა ვხედავ იმას, სხვას არაფერს არ დაუმატებ: ქართველო კაცო, ღარიბი ხარ? აბა მიიხარ რათა? ნუ დამალავ, აქ ხომ სულ შინაურები ვართ, უცხო კაცი არავინ გვიყურებს, თქვი, ნუ გცხვენია. შენ მალავ და რაღაღებთაც თავს იმართლებ, მაგრამ მე კი სწორედ გეტყვი: ღარიბი იმითა ხარ, რომ ჰკუპს არა ხმარობ და ჰკუთი არა სცხოვრობ; არა მაქვს ცოტადენი ყარათი და ხელის მოჭირება; ვერ მოხარება არ იცი და მასუკან მო-

ბელში. (Главное Училище Садоводства.)

ბასაგზაენია: სემენოვი, რომელმაც დაასრულა სწავლა ზაქათალის სასწავლებელში.

სამოზარდო სახლის სახელოსნო სასწავლებელში, რომელიც არის მოსკოვში.

(Ремесленное Училище Воспитат. Дома въ Москвѣ.)

ინჟინერ-ტექნოლოგის შვილი პეტრე სიღამონოვი, რომელმაც შეასრულა სწავლა შიზლარის უფლის სასწავლებელში.

ალმოსავლეთის ენების მასწავლებელს ლაზარევის ინსტიტუტში. (Лазаревскій Институтъ восточныхъ языковъ.)

პოლევესკი სოფტინების შვილები: თეოდორე პორში და ალექსანდრე პლიუჩაროვი; პოდპორუჩიკის შვილი ნიკოლოზ პირვერდიევი. ეს უკანასკნელი ყმაწვილი გაიგზავნება იმ პირობით, რომ იმისა დედ-მამამ იკისროს თავის თავზედ გზის ხარჯი, როგორც აქედან, ისე იქიდან.

ქონსტანტინოვის მექვივის ინსტიტუტში. (Константиновскій Межевой Институтъ.)

ტიტულიარნი სოფტინების შვილი ბიორგი ძალაუბენელი და კოლევესკი ასესორის შვილები: ანდრია მიხაილოვი, სერგო ბოგატუროვი და ალექსანდრე მიხაილოვი, უკანასკნელი ორი ყმაწვილი იმ პირობით მიჰყავთ, რომ თვით იმათა დედ-მამამ იკისროს გზის ხარჯი.

სამთო ინსტიტუტში. (Горный Институтъ.)

სტავროპოლის გიმნაზიის მოსწავლენი, რომელთაც იქ სწავლა შეუსრულებიათ: ლეოპოლდი ბაკეიჩი, ქონსტანტინე სმირნოვი და მალენტინი იაროპოკინი.

პეტროვის სამეურნო აკადემიაში. (Петровская Земледѣльческая Академія.)

მოსწავლენი, რომელთაც გიმნაზიებში შეუსრულებიათ სწავლა: სტავროპოლისა — ნიკოლოზ ისინსკი, მუთაისისა — სემონ ჩერნაევსკი და პავლე ტუშჩევსკი და თულისისა — იაკობ მასილიევი, არშაკ ტერ-

მსეფინცი, ღვინტრი ღვინტრეკო, თეოდორე რიბანი, ღვინტრი შირუმოვი, მიხეილ მეტუბაშვილი, სტეფანე ხოჯაევი, მაიხოსრო მანანძე და ალექსანდრე ღვინტრეკო.

იმპერატორის მოსკოვის უნივერსიტეტში. (Императорскій Московскій Университетъ.)

მოსწავლენი, რომელთაც გაუთავებიათ სწავლა გიმნაზიებში: სტავროპოლისა — სოროკინი, მუთაისისა — ქონსტანტინე ივანოვი და ბესარიონ შიქინაძე, თულისისა — ივანე პეტროვსკი, მასილი სემიბრატოვი, მსეფოლოდი ლაპტინი და ჯავთ იშხანოვი.

აქედან სჩანს, რომ რუსეთის სხვა და სხვა მაღალსაწავლებელში წრეულს ძველისა და ახლისა აქეთა მხარედან გაიგზავნებიათ მოსწავლენი: ოცდაერთი რუსი, ოთხი სომეხი და სამი ქართველი.

თულისის სასწავლებლის დირექცია გამოაცხადებს.

1) თულისის კლასიკურის გიმნაზიის პანსიონში გაიხსნა 10 ვაკანსია, რომლებიც უნდა დაიჭიროს შემდეგ კანდიდატებმა: ივანე ჩოლაყაშვილი, სოლომონ ხირსელოვა, იოსებ შალვაშვილი, ლევან ნათიევა, ზაქარია არჯევანიძე, ნესტორ ჩარეჭაშვილი, ბრიგოლ შაბაშვილი, იოჰან ბლუმბერგმა და მეგნი ლიხოვსკიმ.

2) შემოთ მოხსენებული კანდიდატები უნდა გამოცხადდნენ 1-ს სექტემბრისთვის თულისის კლასიკურის გიმნაზიის დირექციაში ვაგაშენის დასაჭერად, იმათის წლოვანების შესაფერად.

და 3) პანსიონში შესასვლელათ წლოვანება ყმაწვილებისა 9 წელზედ ნაკლები არ უნდა იყოს და არც 15 წელზედ მეტი; მაგალითად: მოსამზადებელს კლასში შეუძლიან შევიდნენ ცხრიდამ თერთმეტის წლისანი, 1-ლს კლასში — 12 წლისანი, 2-რე კლასში — 13 წლისანი, 3-მე კლასში — 14 წლისანი, 4-ზე კლასში — 15 წლისანი; ყმაწვილი, რომლებიც 15 წლის მეტისანი არიან, პანსიონში აღარ მიიღებია.

ნაგრულის ხმარება. მართალია განა? იქნება არა გჯერა? რატომა, ხომ ხედავ, რომ შენ მამულში ამ ოცი წლის წინათ ღარიბ-ღატაკთა გადმოსული ნემეცები აუარებლათ გამოდიდრდნენ, ეგრეთვე ღუზბორები? ეს რათ მოხდა ესე? თუ კი შენ მამულზედ სხვანი მდიდრდებიან, შენ რაღა დაგეგმართა? მამულში არ მითქვამს, რომ შენ ცხოვრება არ იცი მეთქი; შემოთ გიჩვენე, რომ მამულს შენ ძალიან უხეიროთ უფელი, აბა ახლა ენახოთ ამ უხეირო მოვლილი მამულის შემოსავალს რაღას უშვებთ; ჩვენი ნაყოფივანი და ნოყიერი მიწა, რაც გინდათ არ მოუაროთ, მაინც ისე არ გაძუნწდება, რომ წლის სამყოფი მაინც კიდევ არ მოგცეთ, მაგრამ თქვენ კი იმას სამ ოთხ თვეში ჩაღაგებთ ხოლმე; რაც უნდა კარგი მოსავალი იყოს, მაინც მკაცრად მდინ ქვევრში ღვინო არ გაგყვებთ და ორმოში ხორბალი. ეს რათ ხდება? იმითა, ქართველო კაცო, რომ ძალიან გულუხვი და დაუდევარი ხარ. რაც უნდა ბევრი ღვინო და პური მოგივიდეს, მაინც შენ თითონ დაღვე და შესკამ; თუ თითონ შენ ვერ შეიძიე იმის მორგება, მაშინ მუდამ დღესასწაულში და კვირა დღეებში ჰამას გამართავ და მეზობლების და ნაცნობების შემწევობით წითელ რუმში შეინახავ. — მკ, მასუკან რა ახირებული სმა-

და ჰამა იცი! ღლით დაბძანდები და „ხელათ პურის ჰამას“ მოინდომებ; ამას ზედვე სადილს მოაბამ და არხენით მოიკეცავ; სადილი ვახშამდინ გასწევს და ვახშამსაც ზედ მოაბამ ხოლმე, სწევ ქეიფსა და იძახი „არაღალისა“; რასაც სკამ და სემ, ორი იმოდენას ისე აფუტკებ. თუ კი ბევრი გაქვს, მაშ რას უზამ! ამის გარდა შენი ქორწილები, წირებები, ნათლოებები, ქვლებები და სხვანი გაქცევენ შენა. მორღილში სამ დღეს ხალხს შეგკრებ და, რაც შეგიძლიან, აყრი იმათ მუცელში ხორაგსა და ღვინოსა... მაგრეთვე ქვლებსა და წირების დროს რამდენსამე სოფელს მიიწვევ და ყველას უთუოთ დაძღობ და დააღვიწებ და ხანდახან ისეც მოხდება ხოლმე, რომ კვლარს გაგიუბათიურებენ და ისე წავლენ. მართი სიტყვით, ჰამაში შენ ყველაფერი ჭინიანი იცი; თუ შინა გაქვს რამე, არა გშურს, გინდა რომ სულ ერთ დღეს მოიშორო თავი და მართლა ისეც შერები. ამით არა თავდება, ქართველო, შენი ყარათობა და მომჭირნობა. შენ გყვან ბევრი კაცები, რომლებიც თავიდან-ბოლომდინ ოქროში სხედან; ისე არიან აყვავებულები, შორიდან რომ შეხედოთ მისის ყვავილი გეგონებათ. ამით მოსავალი ბევრი მოსდით, პურსა და ღვინოსა შეიძინებ; ჩაღვენ ქალქში, ჩაიტანენ პურს-

პოლიტიკა.

გერმანია. 30 ივნისს (12 ივლისს) შვედ-ბა კონფერენცია უ. ბენინგსენის თავს-მჯდომარეობით. ეს კონფერენცია შეადგინეს იმისთანა გეგმებმა, რომლებსაც ძალიან დიდი გავლენა აქვთ ჩრდილოეთის გერმანიაში, ლანოვერში, დიდს-სალერცოგო ლესენში, მეკლენბურგში, ბრაუნშვეიგში, ოლდენბურგში და ქალაქებში ლამბურგში, ბრემენში. ამ კრებაში კენჭი ჩამოატარეს ქვემოხსენებულს განცხადებაზედ.

1) უნაყოფოდ არ უნდა დარჩეს ის სისხლი, რომელიც დაიდგარა გერმანიის ომში. საქიროა, რომ დასასრული მიეცეს გერმანიის პოლიტიკურს უძღურებას და იმის დაყოფილებას. გერმანიის საფედერალო კონსტიტუცია მხოლოდ მაშინ დაარსდება, როდესაც ავსტრია აღარ იქნება გერმანიაში; კავშირიც ამის შემდეგ დაიჭერს პატისაცემს ალავს მეტროპოლისა და შეეძლება კვლავ გადავიდოს თავზედ გერმანიის შინა განხეთქილება.

2) ავსტრიამ ვენეციის დათმობით უღალატა გერმანიას. იმან ეს იმისთვის მოახდინა, რომ ნაპოლეონი გარეულ იყო გერმანიის ომში. იმპერატორ ნაპოლეონს რომ ჩვევის მიცემის გარდა საქმიანაც მიეღო ომში მონაწილეობა და შრანციასა და ავსტრიას შუაშემდგარიყო კავშირი, მაშინ გერმანია სახალხო ომით გასცემდა პასუხს ნაპოლეონს პრუსიისაზედ თავს დაცემისათვის. საზოგადო მტერი რომ წინ ეყოლებათ, მაშინ სამხრეთ-გერმანიის სახელმწიფოებიც აღარ დაუწყებენ პრუსიისა და ჩრდილოეთ-გერმანიას წინააღმდეგობას. ეს წინააღმდეგობა სამწუხარო არ არის ჩვენთვის ამიტომ, რომ ის თავისუფლების მოწინააღმდეგე სახელმწიფოების ძალდატანებით აქვს ხალხს ჩაგონებული. ჩრდილოეთ-გერმანიელები დარწმუნებულნი ვართ,

თუ ღვინოს, აიღებენ ასს თუ ორას თუმანს — მასუკან სად მიდიან? — სამიკონოში. აქ ჩათვრებიან ჩვენებურათა, ძველებურათა და მასუკან ღამის მიმომგზავრათ განხდებიან... ამასობაში ერთ დღეს და ღამეს მიუტყევენ საუკუნოთ ერთი წლის ნაშუაგარს. აი ესეთი ყარათიანი კაცებიცა გვეყვანან!... სუყველანი ნუ გამოწყრებით, ამას ყველას არ მოგახსენებთ. მაგრამ ესენიც კი შენი ძმები არიან. — აი ღარიბები მისთვისა ვართ, და მასუკან რა ნარი ღარიბები ვართ? ზოგი ხალხია ღარიბი მატერიალურად, სასმელსაქმელი აკლია; ჩვენ, ამის გარდა, ღარიბები ვართ ცოდნითაც, რომელიც უფრო დასაღონებელი და საევაგლახოა. სიღარიბე უმეტრებაში გვიპყრობს და უმეტრება კიდევ სიღარიბეში; ერთი ერთმანეთის ძალით ჩვენ ამ გამოუვალ მდგომარეობაში ვართ. — აქედან გამოსვლა არ არის შეუძლებელი, ჩვენ თუ ცოტადენ ხერხსა და ღონეს მოვიხმარებთ. — აქედან ხალხი შეძლებაში მოდის შრომით და ნაშრომის გაფთხილებით. აქედან მიწაა მიწას ამუშავებენ და შემოსავლიდან რაც საჭიროა თავიანთთვის შეინახვენ და რაც არა იმას სხვას გაუცვლიან სხვა რაზედმე, რომელიც აკლიათ, ესე ვთქვათ თუნდ სწავლაზე. რამდენიც მუშაობას ძალას დაატანენ და ნა-

რომ არც ერთს პარტიას და არც ერთს დინასტიას სამხრეთ-ბერმანიაში არ შეუძლიან აღუკრძალოს იქაურს ხალხს ჩვენთან შეერთება, რომ ყველა ბერმანიის ხალხმა ერთად დაეცვათ ფრანკულუბის წინააღმდეგ ჩვენი ქვეყანა და მოვსრინათ შეუწყალებლად ყოველივე, რაც ჩვენი თავისუფლების წინააღმდეგი იქნება. ბერმანიელი სალდათები, რომელნიც ამ ჟამად ებძვიან ერთი ერთმანეთს, შინა-განხეთქილებაში, დიდს სიხარულით მიეგებებიან იმ დღეს, როდესაც ერთად და ძმურის სიყვარულით მოუხდებთ გალაშქრება ფრანკულუბებზე.

3) პრუსიამ და იმისმა მმართველობამ ბრწყინვალე საქმით დაგვიმტკიცა თავისი განსაცუფრებელი სამხედრო ძალა. მმართველობისთვის სხვა საშუალებაც საქორა, რომ იმან კარგათ განაგოს ის დიდი ხალხი, რომელიც ერთობისა და ძრილობის გარდა კონსტიტუციურს თავისუფლებასაც ითხოვს. მშვიდობის მიმცემი განზრახვა, რომელიც აწ უნდა აღასრულოს პრუსიამ, ნაკლები არ იქნება იმის ძლიერ-მოსილს მოქმედებაზე, რომელიც იმან გამოაჩინა ბოლშეის მინდერებზე. მაგრამ ამ შემთხვევაშიაც საკმაო იქნება რამოდენიმე კვირა, რომ კონსტიტუციური განხეთქილება მოისპოს პრუსიაში და შეერთდეს ბერმანიის პარლამენტს. სწორედ რომოდენიმე კვირა საკმაო იქნება, რომ პრუსიისა და ბერმანიის ხალხის ძლიერის შემწეობით ამიერიდან დაიდვას დაურღვეველი საფუძველი თავისუფალის სახალხო ცხოვრებისა და ნამდვილის სანაციონალო პოლიტიკისა.

მართა თოფ-იარაღზე და პოლიტიკაზედ არ უნდა დაამყაროს პრუსიამ თავისი ძალა. ის უნდა იყოს კიდევ ძლიერი ხალხის თანხმობითა, რომ მოსპოს ბერმანიის დაძველებულის მთავრობების იმისადმი სიძულილი და მოპკლას შური უცხო ქვეყნელებისა, რომელიც არ უნდათ, რომ თავისუფალი და ძლიერი ბერმანია დაარსდეს ამ ჟამად. დიდი ეპოქა მოითხოვს, რომ მმოქმენი პირნიც იყვნენ დიდი-მამაცი და დიდი გამბედავნი.

მხოლოდ ამ შემთხვევაში შეიძლება, რომ ბერმანიის საქმე კარგად წარიმართოს.

პრუსიისა და იტალიის შუაპირობის შეკერა. Staatsanzeiger-ში, 18 ივლისს, დაბეჭდილია: „ჩვენ გვქონდა ნება გამოგვეცხადებინა ჩვენს გაზეთში, 12 ივლისის ნუმერში, რომ პრუსიისა და იტალიის შეკერვნი ერთმანეთს პირობით და ამ პირობის ძალით პრუსიის მმართველობას არა აქვს ნება შეურიგდეს ატრიას, თუ იტალია ამასვე მუხლში მოხსენებულა: „სტატია 3. ამ დროდგან (ესე იგი ომის გამოცხადების დროდგან) მათი დიდებულებანი (პრუსიის და იტალიის კაროლინი) დაიწყებენ ერთად ომს და ომში მოიხმარებენ სრულს სამხედრო ძალას, რაც კი იმათთვის მიუტია განგებას და არც პრუსიისა. არც იტალია ცალკე არ შეურიგდება იმ მტერს, მანამდის ურთი-ერთის თანხმობა არ იქნება.“

—სჯულის პროექტი ბერმანიის პარლამენტის აღმოსარჩევალად. პრუსიის სამინისტრომ განიზრახა ბერმანიის პარლამენტის შეკერა. ამ პარლამენტის ყრილობა, როგორც სჩანს, აგვისტოს გასულს უნდა მოხდეს, როდესაც პალატის სესია გათავდება. სამინისტროს სურს, რომ პალატას წარუდგინოს განსახილველად სჯულის პროექტი, რომელიც შეიცავს ბერმანიის პარლამენტის დაარსებას. ამ პროექტის საფუძველად უნდა იყოს საიმპერიო სჯული, რომელიც 1849 წელს იყო გამოცხადებული შრანკ-ფურტის პარლამენტში და მაშინ ამ სჯულს პარლამენტში კენჭიც ჩამოუტარეს. ჩვენ საპირობოდ დაინახეთ მკითხველებს გავაცნოთ შრანკ-ერთი მუხლი ამ სჯულისა:

მუხლი 1, § 1. შოველს გერმანიელს შეუძლიან გახდეს აღმომრჩეველად, თუ რომის იქნება კარგის-ყოფაქცევისა და ოც და ხუთის წლისა. § 2. არა აქვთ ნება გახდენ მონაწილენი აღმომრჩევაში: 1) პირებს, რომელნიც აკეუნიისა და მზრუნველების ხელში იმყოფებიან; 2) პირებს, რომელთაც სასამართლოში კორტებზე იცნობენ; 3) პირებს, რომელთაც სახელმწიფოსგან ანუ თემისაგან ეძლევათ, ან თუ ოდესმე სძლევიათ შემწეობა. § 4) ოთხის წლიდამ ოც წლამდე გამოირიცხებიან აღმომრჩევიდგან ისინი, რომელნიც ყიდულობდნენ ანუ გაუყიდნათ თავისი ხმა, ანუ მიუტიათ რამოდენიმეჯერმე ხმა ერთსა და იმავე აღმომრჩევაში, ანუ მოუხმარნათ მრავალი სხვა უწყსო საშუალება, რომ ჰქონოდათ გავლენა აღმომრჩევაზედ.—**მუხლი II.** § 5. შეიძლება სახალხო პარლამენტის დებუტატთა ამომრჩიოს ყოველი გერმანიელი, რომელიც ოცდახუთის წლისა არის და რომელიც სამის ან ოთხის წლის განმავლობაში ყოფილა რომელიმე ბერმანიის სახელმწიფოს მოქალაქე. შეუძლიანთ მიიღონ მონაწილეობა

შედეგი ეს არის.... ამისთანა საქმით ხშირად შენი შეილება წვალებაში და ვივაგლახში იქნებიან შემდეგისათვის. შენ მანამ გაქვს სკამ და სეამ, სხვა კი, შენი თქმისა არ იყოს, ფეხებზედ გკიდია....

მხლა ახალ-კაცებთან გადავალ იმათთან დგომა და ლაპარაკი უფრო მსურს, იმიტომ რომ იმათგან კეთილს მოველო; მაგრამ ნუ იფიქრებ მითომ მე ისინი ქებით ცამდინ ავიყვანო; ამას თითონ ისინიც იწყებენ, ამას ისინი დაცინვით მიიღებენ. იმათაც აქვთ ნაკულუვევანებანი, რეების მოკლედ განხილვასაც მე ესლო შეუდგები, თუ ღარი დამიდგა.

ძალიან დიდი დანაშაულობა ჩვენი ყმაწვილ-კაცებისა ეს არის, რომ ისინი ხალხიდან სრულებით გამოეჩინებენ და შეადგინეს ერთი რაღაც მიუღალი საზოგადოება; ეს არის, რომ ისინი გაუდგენენ განზე ხალხს და შორიდგან დაუწყეს კენჭის სროლა. მართალია ეს იყო პირდაპირი შედეგი იმ გარემოებისა, რომელიც იმისი იყენენ, მაგრამ განა სხვა ნაირათ არ იქნებოდა რომ საქმე მოგებრებინათ? ძაცს თუ ცოტადღენი ღონე აქვს რამე, იმას უნდა სცილობდეს, რომ ის განზე კი არ გაუდგეს მანებელ გარემოებას, პირ-და-პირ ეცეს და ქვეშ ამოიღოს. შორიდამ კენჭების

აღმომრჩევაში იმ პირებს, რომელნიც დასჯილან საპოლიტიკო დანაშაულობისთვის, ანუ რომელთაც მიუღიათ მიტევება მცირედის საპოლიტიკო შეცდომილებისთვის.—**მუხლი III.** § 7. თითოეულს განკერძოებულს სახელმწიფოში უნდა დაწესდეს აღმომრჩევითი მასხრები; უკანასკნელის სახალხო აღწერით თითო მასხრაში უნდა ირიცხებოდეს 100 ათასი სული. § 9. მცირე სახელმწიფოებმა, რომელთაც 50 ათას მცხოვრებლებზედ ნაკლები არ არის, ცალკე მასხრები უნდა შეადგინონ. რომელს სახელმწიფოებშიაც მცხოვრებელი 50 ათასამდე არ იმყოფება, ისინი უნდა მიეწერონ სხვა სახელმწიფოებს მასხრის შესადგენათ. § 10. აღმომრჩევითი მასხრები დაყოფება უჩასტკებად, რომლებშიაც მოხდება ხოლმე ხმის მოკრეფა.—**მუხლი IV, § 11.** რომელთაც სურთ, რომ რომელსამე მასხრაში ჰქონდეთ აღმომრჩევითი სიმართლე, ისინი უეჭველათ ნიადგ იმ მასხრაში უნდა ცხოვრებდნენ. არავის არ შეუძლიან ერთს აღმომრჩევითი მასხრის გარდა, რომ კიდევ სხვაგან სადმე ჰქონდეს აღმომრჩევითი სიმართლე. § 12. აღმომრჩეველების სია აღმომრჩევის დაწყებამდის ოთხის კვირის წინათ მანც უნდა იყოს გამოცხადებული. შეეღა კაცს შეუძლიან სიის გამოცხადების შემდეგ ერთის კვირის განმავლობაში გამოაცხადოს თავისი უკმაყოფილება და პროტესტი. მს პროტესტები შემდეგ ორს კვირას განიხილება და მერმე კისები შეირიცხებიან, როგორც ნამდვილნი.

—**მუხლი V, § 13.** აღმომრჩევა უნდა მოხდეს საქვეყნოდ და არა ფარულად თემის ყველა წევრების თანაშემწეობით, რომელნიც სახელმწიფო და სათემო სამსახურში არ იმყოფებიან. აღმომრჩეველები წარმოადგენენ ბიულეტენებს თავის სახელის გამოუცხადებლად. § 14. თუ აღმომრჩევის შემდეგ კანონიერი ხმის უმეტესობა არ აღმოჩნდება, მაშინ ხელმეორედ შეუდგებიან დებუტატის აღმომრჩევის. თუ ამის შემდეგაც არ ექნა იმას ჯგროვანი რიცხვი ხმებისა, მაშინ ჩამოუტარებენ კენჭს ორს კანდიდატს, რომლებსაც ორს წინა-აღმომრჩევაში უმრავლესი ხმა ჰქონდათ. თუ ამ შემთხვევაშიაც ორთავეს თანასწორი რიცხვი ხმებისა ერგათ, მაშინ წილი უნდა ჰყარონ და იმით უნდა გადაწყდეს. § 15. თუ რომელიმე დებუტატი მოაკლდა, მაგიერს აღარ ამომრჩევენ. § 16. აღმომრჩევა მთელს იმპერიაში ერთსა და იმავე დღეს უნდა მოხდეს. საცალკე დამატებითი აღმომრჩევა უნდა მოხდეს, იქ

მუხლებს მთავრობას შეუძლიან შეკრიბონ ამისთვის აღმომრჩეველები, რომელთაც უნდა საც თვით იქაური მთავრობა სპეციროდ შერაცხავს.

§ 17. თუ აღმომრჩევითი მასხრებში არავითარი განკარგულება არ მოუხდენიათ, მაშინ სხვა და სხვა მმართველობანი თანამდებნი არიან დააწესონ ამ მასხრებში აღმომრჩევითნი ბიუროანი და სხვა დაწესებანი, რომელნიც აღმომრჩევას შეეხება.

—**ზაზეთში La France, 17 ივლისს,** დაბეჭდილია შემდეგი: „ანგარიში შესდგა იმაზედ, თუ რამოდენი მანძილი გაიარა პრუსიის ჯარმა იმ დროდგან, რაც ომი დაიწყო, ე. ი. 14-ის ივნისიდამ. პრუსიის ჯარი იყო გაყოფილი სიერცხვედ, რომელიც შეიცავს 612 კვადრატ. გეოგრაფიულს მილს. პრუსიის ჯარმა წართვა მტერს 220 ზარბაზანი, 40 ათასი თოფი, 20 ათასი ხმალი და უმრავლესი საომარი იარაღი. ამის გარდა, პრუსიისელებმა დაატყვევეს 50 ათასი კაცი და 6 ათასი ცხენი წართვეს.

იტალია. შლორენციდამ იწერებიან გაზეთში Le Nord, 13 ივლისს: „ხალხი ჯერ კიდევაც დიდათ განრისხებულია ლამარმორაზედ. მე ვაგივანე, როგორი აზრისანი არიან ლამარმორაზედ თვით ღენერლებიც. ზოგიერთმა დებუტატებმა (უნდა კი ესთქვა, რომ ესენი ოპპოზიციის ეკუთვნიან) გამოსთქვეს ის აზრი, რომ ლამარმორა სამხედრო სამართალში უნდა მიიქცეს, რადგანაც ის იყო პირველი მიზეზი იტალიელების დამარცხებისა ძუტორტაცასთან.—**მს,** რასაც მე გწერთ, სწორედ და ნამდვილი ამბავია. მე იმას ვამბობ, რაც გარეშემო მეყურება.

—**ქელნის გაზეთში 12 ივლისს, შერარარი** დამ სწერენ: „ჩილიდინის ჯარი ოთხის კალონით გადავიდა მდინარე პოზედ და 10 ივლისს ნაშუადღის სამ საათ-ნახევარზედ როვიგოში შევიდა. მცხოვრებლები ჯარს აღტაცებით მიეგებნენ. შეეღა სახლები სამეფროვანის ბაიარლებით მოირთო. ბალკონებში და ფანჯარებში ხალიჩებით და ყვავილებით მორთეს. შოველგან ყვიროდნენ: „მაუშარჯოს იტალიას! მაუშარჯოს კაროლს! იტალიის ჯარს გაუმარჯოს! ლმერთან ჩილიდინის გაუმარჯოს!“ ლენერლომა ჩილიდინი თვისი უმთავრესი ადგილ-სადგომი გადიტანა როვიგოს; კაროლის ბინა ჯერ კიდევ შერარარაშია. უმთავრესს პრუსიის ადგილ-სადგომში შეადგინეს ახალი პლანი სამხედრო

სროლით ბევრს ვერას გაარჩევს.... ხალხს კენჭის/სროლა დაუწყეს და ის კი დაავიწყდათ, რომ იმ ხალხში იმისთანებიც ურევიან, რომლებიც ტყილ სიტყვასა და კვიანურს დარიგებასა თხოულობდნენ და რომლების კარგ-კაცთ გამოყვანა მართა ამ ღონის-ძიებით შეიძლებოდა.—**ეს ახლგაზღობა და ყმაწვილები გახლავან. მსენი ჩვენმა, ახალმა ქართველებმა სრულებით დაჩიწყეს, და დაიწყებეს კიდევ ვინა ჩივის, მოიძულეს კიდევაც, ასე რომ იმათთან მისვლას ვერაფრით ვერ მოახერხებდით, ძალიან შემოიზღუდეს თავი.—** იმათ ქართველებს კენჭის სროლა დაუწყეს და ის კი დაავიწყდათ, რომ თუ კაცს ერთი მიმართულება მიუღია რამე და რომელსამე ამომრჩეულს გზაზე დამდგარა, იმისი გამოცეცა და უკან მობრუნება ძალიან ძნელია. ტყუილათ არ არის ნათქვამი ჩვენი ხალხური ანდაზა: „არ გათეთრდება ყორანი, რა გინდა ხებო ქვიშითა.“ ჩვენ ძველ ქართველებს ერთი მიმართულება ჰქონდა, სხვა და სხვა მიზეზის გამო ერთ გზას დასდგომოდა და იმის უკან დაბრუნება კენჭის სროლით ძნელი შესაძლებელია არის. მართალია, გონიერი კაცის ვალია, რომ ნახოს კაცი ფლატეზე ვარდებოდეს, უთხრას უკან დაბრუნდი, თორემ ცხვირ-პირს დაიმტვრევო და, თუ არ გაუგო-

ნა, მაშინ იმის ნებაა. მაშინ იმას თავი უნდა დაანებოს და ვინც ჯერ იმ გზაზე არ წასულა, ის უნდა მოარჩინოს, იქითკენ აღარ გაუშვოს. მე მგონია ესე სჯობია. მაგრამ ჩვენმა განათლებულმა ახალმა ქართველებმა ვერ არა ქნეს; ბებრების გასწორება მოინდომეს და ყმაწვილებს კი სრულებით თავი მიანებეს. ამისგან ის მოხდა, რომ ბებრებმა იმათ ყური არ უგდეს და თავიანთ გაკეთილ გზაზე გაიარეს; ყმაწვილებიც, რადგანაც უზატრონათ იყენენ გაშვებულები, იმათ გზას გაჰყენენ და ისეთებივე შეიქნენ. სამ ნაირი სიარული ბრუდე გზაზე მუდამ იქნება, თუ ჩვენმა განათლებულმა ახალმა ქართველებმა ყმაწვილებს ყური არ მიუგდეს. მს იმათთვის უფრო ადვილი შესასრულებელი საქმე არის, რადგანაც ყმაწვილებს ისეთი თვისება აქვთ, რომ იმათგან „ბარიც გამოვა და ნიჩბიც.“—**რასაც მოინდომებთ და როგორც მოუვლით ის იქნებიან; ყმაწვილებს მალე დააყენებენ კეთილ გზაზედ. ამიტომ ჩვენი ახალი ქართველობა სრულებით არ უნდა დაშორებოდეს ხალხსა, მასში უნდა ეცხოვრო და ემოქმედა იმის შეილებზე; მაშინ უეჭველათ დიდსარგებლობას მოიტანდნენ. ხალხში უნდა ემოქმედათ იმათ როგორც სიტყვით, ისე კალმით, როგორც პირდაპირ, ისე შორიდამ....“**

მოქმედებისა იტალიელებისთვის. ჩილიდნი მორწონა ეს პლანი და საქმიოც გამართლდა...

პიანენცა, 6 (18) ივლისს. 5 (17) ივლისს დილით ადრე იტალიელებმა დენერლის მინიანოს წინამძღოლობით ხელახლა დაუწყეს ცხარე სროლა...

ბორგოფორტეს მცხოვრებლები სისხარულით მიეგებნენ იტალიელებს. იტალიის ჯარს დიდი ზარალი არ მისცემია.

ლენერალმა ბარიბალდიმ გამოსცა შემდეგი პროკლამაცია: „მე ვიმყოფები ჩვენის ტიროლის მთებში, სადაც მარჯვე მსროლელები ძველიდგანვე სახელ-განთქმულნი არიან...“

ბარიბალდიმ გაგზავნა რამოდენიმე აფიცერი თავის შტაბიდან, რომ იმთ გამოუტყობადონ უფ. რიკაზოლის თავისი თანაგრძობა...

ტ ე ლ ე ბ რ ა მ მ ე ბ ი, პეტრბურგში მიღებული. შრანკუშტი-მინჯუა. 7 (19) ივლისს. სამხედრო ამხანაგობა აღკრძალეს და შრანკ...

ხალხის მასწავლებლებათ უნდა გამხდარიყვნენ. ამასთან საყმაწვილო წიგნები უფრო უნდა ეწერათ და ეთარგმნათ...

ფურტის რეგულიარულს ჯარს თოფ-იარაღი ჩამოართვეს და დაითხოვეს. ზუშინ ქალაქმა შრანკუშტმა გადახდა ექვსი მილიონი გულდენი...

ქელნი, 7 (19) ივლისს. ქელნის გაზეთში სწერენ: „ბავარიელებს შერიგება არა მსურთ, რადგანაც ისინი თანახმანი არ არიან...“

პიანენცა, 6 (18) ივლისს. ზუშინ იტალიელები მინიანოს წინამძღოლობით ბორგოფორტეს დაეცნენ. ღამე ავსტრიელები უკუმიიქცნენ და დასტოვეს ამ ადგილს...

სტორი, ბარიბალდის უმთავრესი ადგილსადგომი, 7 (19) ივლისს. ვოლონტერებს მოუხდათ ახალი ბრძოლა; ამის შემდეგ იმთ დაიპყრეს მონდინა და მალ-დი-ლერა...

ბერლინი, 7 (19) ივლისს. ბერლინის საბირჟო გაზეთი სწერს, რომ მემკვიდრე პრინცის არმიამ აჩქარებულის მარშით მიმართა პრესბურგს...

პრინცი შრიდრიხი-პარლი გადავიდა მდინარე მორავაზედ სკალიცთან.

ბერლინი, 8 (20) ივლისს. საომრო აღმას მარტო ის ლაპარაკი, რომ ცუდათა სცხოვრობო, ვერას გაუროგებდა...

ღიან, აი ჩემო ძველო ქართველო კაცო, არც ახალი კაცები ამყავს ცაში, იმათაც ნაკლები ენებები ჰქონიათ. — მს ზომ ასრეა, მაგრამ ჩვენი სასოება მინც კიდევ იმათზეა...

გიდგან აფიცალურად აცნობებენ, რომ პრინცი შრიდრიხი-პარლის ჯარი გადავიდა მდინარე მარხზედ ბოლიცასთან (ვენგრიაში).

ბრეშია, 8 (20) ივლისს. 12 ათასი ავსტრიელი გამოვიდა ტრიენტიდამ ინსპრუკში. ტიროლში იმყოფება 13 ათასი ავსტრიის ჯარი.

შრანკუშტი, 7 (19) ივლისს. ზუშინ 6 ათასმა პრუსიელმა დაიჭირა მარშტადტი; აქედგან მალევილი უკუმიიქცა მიუნხენში და მერე ბიბრიხში.

ვოლონტერა, 8 (20) ივლისს. მთხზობათს იტალიის ჩაქან-მოსილი ფლოტი დაეცა ძარას, რომელიც არის უმთავრესი ქალაქი მალმაციის საკარალოში.

ლონდონი, 9 (21) ივლისს. ტრეოლები (*), 15 ივნისს, განუდგნენ ისპანიის მმართველობას პუერტო-პრინციპაში, რომელიც არის კუნძულის ძუბის ქალაქი.

ლონდონი, 9 (21) ივლისს. ზუშინ რომ ბაასი იყო ქვემო პალატაში, ლორდმა ბორსმანმა და ბლადსტონმა წამოსთქვეს, რომ ანგლია ომში არ გაერიოს...

(*). ტრეოლებს ეძახიან ამერიკაში ნეგრის და ამერიკელის ჩამომავლობას, ესე იგი, როცა ნეგრი შირთავს ამერიკელს ქალს, იმათი შვილი იქნება კრეოლი.

(**) მთავრობის მოწინააღმდეგე.

1866 წელს მარტის 10-ს. მ ა ტ ლ ი. (დობროლიუბოვიძე) მე ენახე ზუზი ქსელში გაბმული, მას დედა-ზარდლი უწყალოთ სწოვდა...

ნახატზედ ენახე ყმაწვილი ქალი შიშველი, (რომ არ მენახა სჯობდა!) და მომაგონდა მაშინ უფალი, მინც მომიჩივრება ტყავეს აძრობდა.

თვისაც ვერაფერს ვიჩივს, ტყუილად ჩრდილოეთ ვერმანიის მხირობა...

ვოლონტერა, 9 (21) ივლისს. ავსტრიელებმა ალაგეს ბატონი მესტრეში, მერონის კომენდანტმა უბრძანა მცხოვრებლებს, რომ მოიხალღონ სამის თვის საგძალი.

ვოლონტერა, 21 ივლისს. ზუშინ მოხდა ცხარი ომი კუნძულს ლისასთან, ავსტრიის ფლოტი, შემდეგ ძლიერის ბრძოლისა, არეულობაში მოიყვანა იტალიის ფლოტმა და უკუმიიქცა ლესინოსკენ.

შრანკუშტი-მინჯუა, 10 (22) ივლისს. პრუსიელებმა შეაწერეს ჩვენს ქალაქს 25 მილიონი გულდენი კონტრიბუცია.

ლინკაპული, 9 (21) ივლისს. შერიგების ამბავმა, რომელიც იყო დაბეჭდილი ფრანკფურტის გაზეთში მონიტორში...

ბერლინი, 11 (23) ივლისს. შერიგების მოსალაპარაკებლათ მოვიდნენ პრუსიელების

თურფას მუხლამდის შევაგლე თვალი; მისმა ფეხებმა გამაკვირვეს მე! და მომაგონეს მაშინ უფალი, რომელსაც მრუდათ მიჰყავდა საქმე.

1863-ს წელს. ა. ვერეთელი.

უმთავრესად აღვიღოს-სადგომს: გრაფი პაროლი, ბარონ ბრენენერი და გრაფი ლეგენფელდი-პესტრიის მხრით. პრუსიიდან იქნებიან დაინიშნულნი გრაფი ბისმარკი და ფონ მოლტკე. იტალიის წარმომადგენელი იქნება-იტალიის კაროლის ელიზ ბერლინიში, გრაფი ბაროლ დე-მონტოვარადი.

ლონდონი, 12 (24) ივლისს. ზუზინდელს ლორდების პალატის კრილობაში, პირველმა მინისტრმა, გრაფ ლებორნი, გამოაცხადა, რომ ანგლიის მთავრობა სრულებით არ ურევია შერიგების მოლაპარაკებაში და ამაში უშემაველობს მარტო შრანცია. იმედი აქვთ, რომ მალე შერიგდებიან, თუმცა შერიგება ორივე მხარეს არ დაეკავშირება.

ლონდონი, 12 (24) ივლისს. ღვთაბაღ-პარკში მოხდა დიდი სახალხო დემონსტრაცია აღმოსავლეთის რეფორმის შესახებ. ათას ხუთას კაცამდინ მოგროვდა. პოლიციამ და გვარდიის ქვეითმა ჯარმა დაიჭირა ბაიდ-პარკის შესავალი. ხალხმა დაამტვრია ბაიდ-პარკის მოაჯირები და შევარდა შიგ-პარკში. ხალხს და ჯარს შორის მოხდა შეტაკება. პოლიციის უწყების პირნი ბევრნი დაიჭრნენ; ბევრი ხალხი დაიჭრეს. ძალაქში ამ შემთხვევამ მოახდინა დიდი ყალბაყალი და არეულება.

თფილისში მიღებული.

პეტერბურგში, 23 ივლისს. პრუსიამ გამოუცხადა უცხო ქვეყნის სახელმწიფოებს, რომ ანგლიამ დაარღვია ცოტახნის შერიგება იმითი, რომ ტერეზიენშტატის ხიდი დაანგრია და გამოაცხადა პროკლამაცია სახალხო ომის აღძვრისად.

პეტერბურგში, 24 ივლისს. როგორც სჩანს, შერიგების პირობები შემდგენი იქნებიან: შენციის გარდა ანგლიის სხვა არაფერი არ უნდა მოაკლდეს. საქსონია დარჩება ხელ-უხლებად და განდგება ჩრდილოეთის კავშირის წყობად; ანგლია გადის ოც მილიონს ტალერს. ანგლია თანახმა არის პრუსიის განკარგულებას და კონგრესის შეყრა არ უნდა. შრანცფურტი კონტრიბუციას აღარ გადის. შენცია საზოგადო ხმის მიცემით გამოაცხადებს თავის სურვილს. ბისმარკი მიიღებს ლაუნბურგის ღერცოგის ტიტულს.

მეროპის ბირჟის ამბავი.

ბერლინი, 7 (19) ივლისს.
 პეტერბურგზე, 3 კვირით 75 1/2 ტალერს აძლევენ 100 მანეთში.
 — — —, 3 თვით 74 1/2 ტალერს აძლევენ 100 მანეთში.
 კრედიტის ბილეთებში 90 მანეთში 68 ტალერს აძლევენ.
 პოლიტიკური დიონ 5 ტალ. და 14 1/2 ზილბერგროშით.

სალიტერატურო ნაწილი.
პარიში ამერიკაში.
IV.
შინ სახლში.

ბაზაობის შემდეგ, მე ქვევით ჩვედი; მე შთანთქმული ვიყავ ჩემს ფიქრებში. რა მოუვიდა ჩემს სახლს? როგორ დამხედება ჩემი ჯალბობა? შევედი პურის-საჭმელს ოთახში, მაგრამ ის გამოცარიელებული იყო, შევედი სასტუმროში—არც არაფერი იქ დამხედა. მე დავიწყე შინჯვა ამ ორის ოთახისა, რომ ცოტათი მაინც თვალში შემეჩვივა ამ ახალის სადგომისთვის.

პურის საჭმელი ოთახი იყო დაფენილი ხალიჩით. აქ იდგა ერთი ძველი, დიდი შკაფი წითელის ხისა. შკაფში ეწყო სხვა და სხვა ჩინეთის ჭურჭელი და ჩაინიკები ანგლიურის მეტალისა, რომელიც ვერცხლზედ მომატებულად ბუქინავდა. ბუფეტის პირდაპირ იყო ჩამოკიდებული სამი გრაფიურა (სურათი). იმათში შუა გრაფიურა წარმოადგენდა პენსს, რომელსაც მოლაპარაკება აქვს ინდოეთლებთან ხის ჩრდილის ქვეშ. პირველი წარმოადგენდა მაშინგონს თავისის ცხენით და ნეგრით და მესამე, მარცხენა, ღირს-პატივცემულს პრეზიდენტს აბრაამ ლინკოლნს. ბი ესენი არიან გენიოსები და მფარველები ჩემის ახალის სადგომისა, მფარველები ფრანკლენისა, რომელიც აღზრდილია იმისთვის, რომ პატივისცეს ძლიერებას და გამარჯვებას. მიღაცა მშვიდობის მოყვარე კვაკერია და ხელისანი შრომით და გამარჯვლებით ადვოკატად გამხდარა და მერე პრეზიდენტად. — ბი ვინ არიან ამერიკელების გმირები.

სასტუმროში იდგა ფორტეპიანო, ქალღმრთის ყუთი და შკაფი, რომელიც საცეცხლე იყო წიგნებით. სხვათა შორის ამ წიგნებში იყო თხზულებები: შრანციაკი პარლი ბიუნანისა, იერემია ტელიორისა, ჯონ ლოი, შონატან-მდურდის ძანინგისა. რასაკვირველია, ესენი პატივსაცემნი არიან, მაგრამ ამათ შერობაში სულ არა ვინ იცნობს. ამ წიგნებს მისდევდა რამდენიმე ისტორიკოსი და მორალისტი: შრანკლინი, მემერსონი, მარშალი, მაშინგტონი ირინგი, პრესკოტი, ლატროპ მოტლეი, ტინკარი. შემდეგ ეწყო რამდენიმე წარჩინებული რომანი და ბოლოს უმრავლესი თხზულებანი ანგლიის, ამერიკელების, ნემეცების და თითქმის ისპანელების პოეტებისა. — შრანციასა და რატომ არსად არის შრანციის სხენება. **მ.ს.** ლმერთო! ტელემაკის მეტი აქ არც ერთი ფრანკლენი წიგნი არ იპოვება.....

მაჯარებულმა დავანებ მე თავი წიგნებს და გამოვედი ბაღში. ბაღს ეჭირა ერთი პაწაწა ბოლნა ადგილი და გარემო კედელი ჰქონდა შემოვლებული. იმაში იდგა მრავალი ვარდები და სხვა და სხვა ახალი ყვავილები. შიგ ბაღის გულში გამართული იყო ორანჟერეია და ჩინეთური პატარა ხეივანი ჩაის სასმელათ, სიგარის მოსაწევათ და ვარსკვლავების სასამოვნო საცქერათ. ბაღში ერთი სულიერიც არა ჰქონებდა, ზამბოს გარდა, რომელიც გაწოლილიყო თეთრს მარმარილოს სტოლზედ.....

მე მარტოკა სიარული მომწყინდა; მივედი თუ არა ზამბოსთან, მე ერთბაშით რაღაც ხმაურება შემომესმა. ეს ხმა მოისმოდა სულ დაბლა ეტაჟიდან.

მე ჩადედი რამდენიმე ფეხი ძირს კიბეზედ და დავინახე ორი ქალი კარგა დიდს და ბარაქიანს სამზარეულოში. იმათ რაღაც გაცხარებული ლაპარაკი ჰქონდა და ვერც კი გაიგონეს ჩემის ფეხის ხმა, ისე გართულნი იყვნენ თავის საგანში. მართი ამბავი მე მაშინვე ვიცან ხმაზედ. ეს იყო ჩემი ძვირფასი შენიღბილი დედა. მეორე ქალი იყო უცნობი, მალაღობი ტანისა და ქერა. ეს იყო ჩემი მზარეული მართა, პენსილვანიაში დაბადებული, სარწმუნოებით ტურკენიელი, თითქმის კვაკერიც. ეს პირი იყო მშვენიერის ხასიათისა, მარტოს ნაკლულევანება კი ჰქონდა, რომ ვისაც ლილები ეცერა ტანისამოსზედ—ცოდვილათ და წარმართად მიანდა.

იმათი ჩაფიქრებული სახე, იმათი ცოცხალი ლაპარაკი მოიყვანდა კაცს იმ აზრში, რომ ისინი დიდს საქმეში არიან გაბმულნი. ჩემი ცოლი (მაგრამ ლმერთან იცის, დავიჯერო რომ ეს მადამ ლეფვერი იყოს?) ჩემი ცოლი აკრავდა სალფეტებს პირს, რომელშიაც პუ-

დინგი ეწყო და დიდის სიფთხილით სდებდა წყლით საცეცხლეში. მართა კიდეც აწყობდა ამ ძვირფასს ჭურჭელს თუჯის ფურნეში, რომელსაც თითქმის ნახევარ სამზარეულო ეჭირა. ეს სახლსავით გაყოფილი იყო რამდენსამე ატაჟთ, შიგ ჰქონდა დატანებული მრავალი უჯრები და განჯინები, რომლებიც ორთქლის რეზერვუარად იყენენ (ე. ი. აქ იყო ალაგი, სადაც ორთქლი შეგროვდებოდა). აქ იყო გამართული ბუღის საცხობი, პურის საცხობი და უბრალო თონე, პატარა ადგილი ხორცის შესაწავად, გამთბარი ჰაერი და ცხელი წყალი. ლმერთან იცის, რა საკვირვლად არის მოწყობილი ეს ფურნე: რა გინდა რომ აქ არ იყოს. ამ ფურნეზედ წარწერილია:

G. Chilson's sooking range, Bocton.

ბოლოს ყველაფერი თავის ადგილას დადგეს და ურიცხვი ქვაბები რიგზედ გაამწკრივეს. ამ დროს ჩემი ცოლი მობრუნდა ჩემკენ და სინარულით შეჰკვილა, როცა მე დამინახა.

— მაშარჯობა, ჩემო მეგობარო, სთქვა იმან. ძარგათ გამოიძინე, ჩემო მეგობარო! შენ გესამოგნება ჩემნი მუშაობის ყურება. აი, ეს პუდინგია, რომელიც შენ ძალიან მოგეწონა. მე თითონ მოვამზადე ეს. მე მართაზედ უფრო უკეთესად ვიცი შენი გემოვნება. მომიდე ვარ, რომ საკმაო და კმაყოფილი იქნები ჩემით და ამასთან დამაჯილდოვებ მე ჩემის შრომისთვის და უფრო მომეტებით იმ სიამოვნებისთვის, რომელსაც მე ვპოულობ შენს სამსახურში.

სთქვა თუ არა ეს, ის მოვიდა ჩემთან და მომივიჩირა თავისი შუბლი. საკვარველი! ეს იყო ჩემი ცოლი, მაგრამ არც თუ ის იყო. ისევე ის პირია, სახის გამოხატულებაც ისევე ის არის, როგორც ძველს ქვეყანაში მახსოვს. მარტოკა ცხვირი გასწითლებია ცოტა. მაგრამ იმის თვალებს სულ სხვა ნაირი მეტყველობა ჰქონდათ. იმაში გამოიხატებოდა რაღაც მშვიდობიანობა და მიუწოდებელი სულის სინათლე, რომლის მიწყარებულს და დინჯს მდგომარეობას ვერა შეამღერეს რა. იმის ლაპარაკში იყო რაღაცა გამოუთქმელი სინაზე, რომელიც გამოსთქვამდა გულის ღრმა სიყვარულს. შიგელი იმისი მოძრაობა იყო საცეცხლე სიტუფით და გრაციით. ეს რა ახალი სანახავია, რომელიც მე თავის დღეში ჩვენს ძველს პარიჟში არ მინახავს! მე ვგრძობდი, რომ ყველასთვის საყვარელი ვიყავი, რომ ჩემთვის ზრუნავდნენ და ეს აძლევდა ჩემს გულს სიხარულს. მე არ დავდიე არც მართას, არც იმას, რომ ოცის წლის ჯვარ-დაწერილი ვარ. მე სიყვარულით ვაკოცე მადამ ლეფვერს, უკაცრავოთ მისტრისს სმიტს (უ. ლეფვერს ამერიკაში დოქტორს სმიტს ეძახიან) მართა, — სთქვა ჩემმა ცოლმა, და მოისხნა წინ საფარი, ჩამოიშვა აბრეშუმის კაბა, რომელიც აწყული და უკან შეკრული ჰქონდა, — მართა წადით მისტერ ბრინთან და უთხარით, რომ იმისი გამოგზავნილი ყავა არ ღარგა. ეს ბრაზილის ყავა და ჩემს ქმარს ეს ყავა არ უყვარს. ამოარჩიეთ იმისთანა ყავა, რომელსაც პაწაწა და მრგვალი მარცვლი ჰქონდეს, მე თითონ მოვხალავ იმას. ბაზარში მე ვინახე ახალ ახალი მარწყვი, ესეც იმდენი იყიდეთ, რანდენიც ეყოფოდეს ერთის მშვენიერის ტორტის შეზავებას, რომელსაც თქვენ კარგათ ამზადებთ და რომელიც ჩემს ქმარს და შევიღებს ძალიან მოწონათ წარსულს წელში. უთხარით მებაღეს, რომ ჩვენ გარდა ყველას უღდა ბაღში მიხაკი, უთხარით, რომ ჩემს ქმარს უნდა დარგოს სამი სხვა და სხვა სორტი ზამბახისა. ნუ დაიფიქრებთ, იყიდეთ ია, რომელიც მე ავარჩიე სუსანასთვის (შენის ქალია) და გერანიუმს (გრანიუმს) ბერჩისთვის (ვაჟი შენისა). ბოლოს შეიარეთ წიგნის მაგაზინში და იყიდეთ უკანასკნელი სიტყვა

მისტერ Bellows „ხალხის მდგომარეობაზედ“ ეს შევერ-მეტყველო და პარტიკული თხზულება. ჩემი ქმარი საუბრობდა ქალაქის ხაზს ამ წიგნს. ის ძალიან უკარგო იქნებოდა. მეც ვისამოგნებ და ჩემი შევიღებ. ლმერთო ჩემო, რა სუსტი ქმნილებაა კაცი! რა ნეტარებაში ვარ ამ ახალის მუშაობის სმენით, რომელიც სულ ჩემი და ჩემი შევიღების სახელით ისმის. პარიჟში, შრანციაში, მე სულ სხვა ხმა და სხვა ნოტა მესმოდა. ჩემი ცოლი ყველა სათნოებით და სიკეთით საცეცხლე იყო. მაგრამ ის ბევრჯელ მეტად წყნარი და დაკრძალული იყო და მრავალჯერ მომხიზლავდა და გამიმწვრებდა ხოლმე ჩემს სიცოცხლეს. მოიქცეც იცე, როგორც ყველანი იქცევიან, იყო ჩემის ცოლის ლეფვერის დევიზად. მხოლოდ ერთმა ლმერთმა იცის, რა სამძიმო იყო ჩემთვის ამის აღსრულება. მინ იცის, რაოდენი ტანჯვა გამომივლია იმისთვის, რომ არა ფრთხილად გაჩეხულიყავ სხვისგან. რომ გვეცხოვრა ისე, როგორც ყველანი ცხოვრებენ ჩვენ ქართთ გვეჭირა ერთი სახლი, სადაც უნდა ასულიყო კაცი ერთს უმეღებელს კიბეზედ, რომელსაც 100 საფეხური ჰქონდა. მართალია ჩემი სადგომი თავადის სასახლეს ჰგავდა, მაგრამ ამ კიბეზედ ასვლა-ჩასვლა კაცს მუხლებს მოსჭირდა. ჩვენ გვეყნდა მეკარე, რომელიც ყოველთვის იცინოდა ჩემზედ და რომელსაც ახლდნენ თავისი მოსამსახურე და ხელ-ქვეითი. რომ გვეყოლოდა იმ ნაირი მოსამსახურე, როგორც ყველას ჰყვანდა, ჩვენ გვეჭირა ერთი ავაზაკი ლაქია, ლოთი და მატყურა, დიდებული მოხუშარე, ხავერდის შაღვით და წითელის ჟილეით, რომელიც ჩვენ ძვირად გვიჯდებოდა. დამდენ სიკეთესთან ცუდათაც გვემსახურებოდა, რომელიც არც მაცემდა, არც მაქმევდა და არც მასმევდა ისე, როგორც მე მექვიფებოდა და მესამოგნებოდა. რომ ისეთი ტანისამოსი გვეცმოდა, როგორც ყველას აცევიათ, ჩემი ცოლი და ქალი ირთებოდნენ მეტად ძვირის ტანისამოსით და თითო იმისთანა კრინოლინი ეცვიათ, რომ მთელი კარტის ადგილი ეჭირა. ამისთვის მე ყოველთვის წინ კოხლზედ მეცხენებოდა ვიჯექი ხოლმე. და ბოლოს რომ გყოფილიყავი იქ, სადაც ყველანი არიან ხოლმე, მე ვცდილობდი, რომ ყოველგან მე დავებატყენთ და თავს ვინდაზღებდი იმისთანა კაცთან, რომელიც მე გულში ღრმად მიძულდა. მსეთი იყო ჩემი ცხოვრება. ჩვენში განათლებულს იმას ეძახოდნენ, ვინც თავყანს-სცემდა სიმდიდრეს. ძაკი, თუ გინდ გაკოტრებულიყო, ოღონდ კი ხალხში გამოჩენილიყო და გაეკვირებინა ყველანი თავისის კოხტობით. მე არ შემეძლო, რომ ქვეყანას გამოეჩინებოდი. სხეების მიხედვით და ბავით მე უნდა ჩამეცვა, მეჭამა, მეცხოვრა და სხე. და სხე. თუ სხეას არ მიხედვამდი, მაშინ ზედ აღარავინ მიყურებდა.....

ჩემის ცოლის მომპირნობით და დარიგებით, მე ღირსეულად ვასრულებდი ჩემს ძნელს როლს. ჩვენ ყველა დავეთანხმებოდა ამაზედ, ვისაც კი უნახვივართ ჩვენ ყოველთვის ერთსა და იმავე დროს ერთად მოსიერნენი. მე გაბედვით შემიძლიან ესთქვა, რომ ჩვენ პარიჟში და გვეწოდით ცხოვრებას, საცეს შრომით, გამარჯვლებით და მოღუწეობით, იმისთანა ცხოვრებას, რომლის წარმოდგენაც შეუძლებელია. შიგელ დილით ვიზიტათ ოც ადგილას დავივლიდით და არას დროს არც ერთს ბაღსა და მეჯლისს არ დავაკლდებოდით. მაგრამ უნდა გავიტყდეთ და ვაღვიარო, რომ ამ ველურს ქვეყანაში ჩემმა დაბაღმა და ბოროტმა ბუნებამ გაიმარჯვეს ჩემზედ. მე ბედნიერი ვიყავ. რომ აღარ მესმოდა ეს წყველი სიტყვები: იცხოვრე ისე, როგორც ყველანი იცხოვრებენ. მე მომწონდა, რომ ჩემი ცოლი სულ ჩემს ზრუნვაში იყო. ჩემის შევიღების და სახლის გარდა ის არაფერს არ ათხოვებდა ყურადღებას. მე ვიყავი სრული პატარა ჩემს სახლში და ძირეულ კმაყოფილიც ვიყავი ჩემის სახლობით, ისე კმაყოფილი, რომ როცა კიბეზედ ავდიოდი, მე მოვეხვიე ჩემს ცოლს და ერთხელ კიდეც ტკბილათ ვაკოცე იმას. სუყველაფერი ამტკიცებს, რომ ჩემი ხელ-ახლა გავემაწვილილი.